

07 Jak začít s diplomovou prací

Umberto Eco: Jak napsat diplomovou práci?

(Votobia, Olomouc 1997, přeložil a předmluvu napsal I. Seidl)

ÚVOD – TÉMA PRÁCE

Smysl diplomové práce

Nespočívá v sumě nabídnutých poznatků, ale v samostatném, kritickém zpracování zažitých vědomostí a v získání schopnosti definovat problémy, systematicky je řešit a vykládat v souladu s konkrétními postupy mezilidské komunikace (tyto schopnosti se mohou výborně hodit i později, v dalším průběhu lidského života). (s. 17)

Čtyři jednoduchá pravidla pro výběr tématu

1. Téma odpovídá zájmům posluchače.
2. Prameny nutné pro zpracování tématu jsou pro kandidáta fyzicky dostupné.
3. Zpracovatelnost veškerých podkladů a pramenů odpovídá kulturní úrovni kandidáta.
4. Metodologické předpoklady pro daný výzkum jsou na takové úrovni, aby odpovídaly zkušenosti a průpravě, kterou kandidát již získal. (s. 26)

Výběr tématu

Čím více se zúží předmět výzkumu, tím lépe se dá pracovat a tím snadněji se také kráčí k cíli. (s. 33)

Zpracovat dílo současného spisovatele je vždy obtížnější. (s. 37)

Kritéria vědecké práce

1. Předmětem výzkumu je poznatelný či identifikovatelný předmět, jenž musí být označován a definován tak, aby byl poznatelným a identifikovatelným rovněž pro ostatní.
2. Výzkum se musí dopracovat k tomu, aby o předmětu našeho zájmu sdělil věci, které ještě řečeny nebyly, anebo aby se podíval novým pohledem na věci, které již řečeny byly.
3. Výzkum musí být užitečný a prospěšný pro ostatní.
4. Výzkum musí poskytnout předpoklady pro potvrzení nebo vyvrácení předpokladů, z nichž vychází. (s. 49-52)

Znalost cizích jazyků

Téma diplomové práce, které si volím, nesmí předpokládat znalost jazyků, které neovládám a kterým nejsem ochoten se naučit. (s. 44)

Bibliografie

Primární a sekundární literatura

K primární literatuře se musíme dostat přímo, a ne zprostředkovaně. (s. 74)

Pokud jde o sekundární literaturu, z té musíme přečíst přinejmenším všechny významnější práce, ne-li všechny. (s. 74)

Pracujeme-li s knihami, je pramenem z „první ruky“ originální vydání díla nebo jeho kritická edice. (s. 77)

Meziknihovní výpůjční služba

Jakmile si zjistíme, že se požadovaná kniha nachází v jiné domácí či zahraniční knihovně, je dobré vědět, že běžná knihovna má obvykle meziknihovní výpůjční službu, vnitrostátní i zahraniční. (s. 85)

V jakém pořadí číst knihy?

Začneme tím, že si přečteme dvě nebo tři odborné knížky všeobecného charakteru, abychom si vytvořili základní přehled o celé problematice; vzápětí začneme číst texty zvoleného autora a budeme se snažit o to, abychom pochopili, o čem se v těchto textech hovoří; následně se vrátíme k odborné literatuře a podíváme se na ni komplexně; a konečně se opět pohroužíme do četby konkrétního autora, tentokrát už se znalostí odborného kontextu a zázemí. (s. 141)

Pracovní plán a zpracování literatury

Pracovní plán, obsah, úvod

Pracovní plán zahrnuje název, obsah a úvod. (s. 143)

Poté, co určíme základní téma, se rozhodneme, že se budeme zabývat jediným specifickým problémem. Formulace tohoto problému je současně pracovní otázkou. (s. 143)

Úvod a obsah budou neustále přepisovány v závislosti na tom, jak bude práce postupovat směrem k cíli. (s. 146)

Má-li obsah dobře vyjadřovat myšlenkovou strukturu práce (ústřední problém, vedlejší problém, hlavní téma, odbočky apod.), musí být členěn do kapitol, oddílů a pododdílů. (s. 150)

Záznamy z četby

Přesně si poznamenáváme všechny zjištěné bibliografické údaje, obsah knihy či článku, pár zásadních citací, naše vlastní hodnocení a celou řadu dalších případných poznámek a pozorování. (s. 164)

Nejlepší podněty a nápady nemusejí nutně pocházet od největších a nejuznávanějších autorů. (s. 181)

Vlastní psaní

Srozumitelnost

Vysvětleme a definujme všechny odborné termíny, kterých ve vlastní rozpravě používáme jako základních a klíčových kategorií. (s. 185)

Zásady psaní

1. Málokdo je schopen psát jako Proust.
2. Nikdo z nás není e.e.cummings.
3. Čleňme text do odstavců.
4. Zapisujme vše, co nás napadne, avšak pouze při psaní nanečisto.
5. Využívejme vedoucího diplomové práce jako pokusného králíka.
6. Netrvejme tvrdošíjně na tom, že je třeba začít od první kapitoly.
7. Nepoužívejme teček na znamení váhání a obavy něco vyslovit, odstraňme vykřičníky jako znak zvolání a údivu, nepoužívejme ironie.
8. Uvádíme-li v práci poprvé nový termín, nezapomeňme předložit jeho definici.

9. Nevysvětlujme, kde je Řím, aniž bychom vysvětlili, kde je Timbuktu.
10. /Preferujeme/ plurál skromnosti, nanejvýš je možno vypouštět osobní zájmena a uchýlovat se k neosobním výrazům.
11. Nepřekládejme pokud možno cizí křestní jména. (s. 187-195)

Základní pravidla citace

1. Úryvky z textů, které jsou předmětem našeho zájmu a našich analýz, musejí být citovány v rozumné míře.
2. Citace z odborné (sekundární) literatury uvádíme pouze tehdy, mají-li takovou váhu, že podpoří a potvrdí naše vlastní náhledy.
3. Myšlenku autora, z něhož citujeme, bychom měli sdílet, ledaže by se před a za citovanou pasáží nacházely naše vlastní kritické výhrady a poznámky.
4. Z každé citace musí být jasně identifikovatelný autor a knižní nebo rukopisný pramen.
5. Základní texty (primární literatura) musejí být citovány pokud možno podle kritické edice nebo podle co nejspolehlivějšího vydání díla.
6. Zabýváme-li se pracemi cizího autora, musejí být citace uváděny v původním jazyce.
7. Odkaz na autora a na jeho dílo musí být naprosto jasný.
8. Nepřesáhne-li citace dva nebo tři řádky, je možno vložit ji přímo do textu odstavce a oddělit uvozovkami.
9. Citace musejí být naprosto věrné.
10. Náš odkaz musí být kýmkoli ověřitelný. (s. 196-203)

Citace, parafráze, plagiát

Jak získat stoprocentní jistotu, že naše parafráze není vlastně plagiátem? Především by měla být kratší než originál. /.../ Důkaz o tom, že jsme postupovali správně získáme tehdy, dokážeme-li provést úspěšnou parafrázi, aniž bychom měli výchozí text před očima. Tím totiž nabudeme jistoty, že jsme text nejenom neopsali, ale že jsme jej navíc i pochopili. (s. 207)

Poznámka jako prostředek k uvádění bibliografických údajů

Narozdíl od poznámek podává kromě toho souhrnná závěrečná bibliografie komplexnější informace. Citujeme-li například z cizího autora, stačí dát do poznámky pouze název díla v originále, zatímco v souhrnné bibliografii neopomeneme napsat, že příslušné dílo vyšlo také v překladu. (s. 214)

Vědecká hrdost

Necítíme-li se způsobilí, nepodávejme svou diplomovou práci k obhajobě. Podáme-li ji, znamená to, že jsme připraveni a nebudeme se na nic vymlouvat a nikomu za nic omlouvat. Nuže: podaří-li se nám shrnout stávající názory na jistou problematiku, vyložit předpokládané obtíže a komplikace, a především zjistit, že u daného tématu existují možnosti nových přístupů a dosud neprozkoumaných řešení, vrhněme se na věc. (s. 229)